

BORGÅ
SVARTSÅVRAKET (1049)
Fältarbetsrapport
19.3.2005

Museiverket 2005
Marinarkeologiska enheten
Forskare Stefan Wessman

Borgå

Svartså

Id:

1049

Basuppgifter

Signum:

17:19

Fornlämningstyp:

Vrak (trä)

Datering:

Ej fastställd

Skyddsstatus:

Lämningen är klassad som fornlämning

Skyddskriterium:

över 100 år

Beskrivning:

Ett sönderbrutet trävrak med spant och knän av barrträd, troligen tall. Bordläggningen, som är av ek, består av klinklagda, 25-30cm breda och 2-2,5cm tjocka bordplankor. Även kölen är av ek. Skeppstimren är spridda över ett 16x12m stort område (1989), aktra delen av vraket har nästan helt sjunkit in i bottensedimentet. De delar som kom upp i samband med muddringsarbeten upprevaras av ordsbon Kai Karlsson.

Lägesuppgifter

Pkoo/YKJ:

6692213

Ikoo/YKJ:

3419391

Lat/WGS84:

60.3331

Long/WGS84:

25.5375

Djup max:

2

Djup min:

1

Noggrannhet med vilken lämningen lokaliseras:

< 10 m

Lokalisering:

Lämningen har lokaliseras med MapInfo

Grund för lokalisering:

Lokaliserad enligt Harry Alopaeuksen karta från 1990

Läge:

Vid mynningen av Svartsån, ca 30m från stranden

Övrigt

Bevaringsgrad:

Beskrivning av bevaringsgraden:

Nedbrutet

Historia:

Vraket upptäcktes i samband med muddringsarbeten år 1971. Det klingbyggda fartyget har uskattats vara från 1300-talet. Undersökningar på plats har företagits 1971, 1989 och 1990.

Källor:

Marinarkeologiska avdelningens vrakregister

Registerlänkar:

TRÄPROVER FÖR DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV SVARTSÅVRAKET

Bakgrund

Våren 2004 beslöt Marinarkeologiska enheten att ta träprover från det såkallade Esselholmsvraket i Snappertuna för att fastställa vrakets ålder genom dendrokronologisk datering. Förhållandena vintern 2004-2005 var dock sådana att det inte var möjligt att utföra arbetet och därför bestämdes att prover skulle tas ur delar av Svartsåvraket som kommit upp i samband med muddringsarbeten på 1970-talet och sedan dess förvarats på land. I samband med muddringsarbetena besöktes stället av representanter från Finlands sjöhistoriska museum och delarna av vraket fotograferades och ritades. På basen av konstruktionsmässiga detaljer (se tidigare rapport) bedömdes fyndet vara mycket gammalt (t.o.m. 12-1300-tal) men en C-14 datering gav resultatet 16- eller 1700 talet.

Personal

Träprover för dendrokronologisk analys togs från Svartsåvraket av arbetsmästare Pekka Paanasalo samt forskare Stefan Wessman från Marinarkeologiska enheten.

Provtagningen

Vrakdelarna har allt sedan upphittande på 1970-talet förvarats i ett skjul på ortsbö Kaj Karlssons gård. Tack vare varsam uppbevaring och långsam torkning har vrakdelarna bevarats förhållandevis väl.

Åtta prover sågades för hand ur vrakdelarna (se bilaga 1), fyra togs ur bordplankor (D1, D2, D3, D4) och fyra ur ^{KARR}spant (D5, D6, D7, D8). Ur de flesta delarna togs två prover från olika ställen (a&b) för att öka möjligheterna för en lyckad datering.

Eftersom delarna redan dokumenterats tidigare (se marinarkeologiska enhetens arkiv för undervattensfynd) utfördes endast en snabbdokumentering av dem i fält innan proverna sågades. Först märktes provtagningsställena på vrakdelarna ut och därefter togs svartvita bilder med stillbildskamera av både vrakdelarna och provtagningsställena (se bilaga 2).

Dessutom videofilmades vrakdelarna i sin helhet tillsammans med en måttstock (se bilaga 3). Efter att proverna sågats packades de för transport till Vrakholmen där de packades tillsammans med proverna från Jollevraket (1114) och sändes till Lunds Universitet för analys. Delarna som proverna sågats ur uppbevaras fortsättningsvis på samma ställe tills resultaten av dendroanalysen är klar, efter det bör ett beslut om fortsättningen tas.

Efterarbete

En katalog över dendroproverna har gjorts och bifogats till rapporten (bilaga 1). Även en förteckning över fotografierna finns bifogad, fotografierna är arkiverade under nr. SMM 200503:1-23. En katalog över videofilmen (SMM 200503:24) skall bifogas till rapporten och bandet arkiveras.

Otryckta källor:

Tidigare rapporter om Svartsåvraket i Marinarkeologiska enhetens arkiv

Bilagor:

- Bilaga 1: Katalog över dendroprover från Svartsåvraket
- Bilaga 2: Bildförteckning SMM 200503:1-23
- Bilaga 3: Videokatalog SMM 200503:24

27.4.2005 Stefan Wessman

Katalog över dendroprover tagna den 19.3.2005
Svartsåvraket (1049)

Alla prover sågades ur lösa delar som kommit upp i samband med muddringsarbeten på 1980-talet. För detaljerad dokumentation se tidigare rapporter i Marinarkeologiska enhetens arkiv för undervattensfynd samt fotografier.

Dendroprov 1a bordplanka

Dendroprov 1b bordplanka (samma som D1a)

Fotografi 200503:1-3 och video (Mini-DV) 200503:24

Dendroprov 2 bordplanka

Fotografi 200503:4-6 och video (Mini-DV) 200503:24

Dendroprov 3 bordplanka

Fotografi 200503:7-8 och video (Mini-DV) 200503:24

Dendroprov 4a bordplanka

Dendroprov 4b bordplanka (samma som D4a)

Fotografi 200503:9-11 och video (Mini-DV) 200503:24

Dendroprov 5a spant

Dendroprov 5b spant (samma som D5a)

Fotografi 200503:12-13 och video (Mini-DV) 200503:24

Dendroprov 6a spant

Dendroprov 6b spant (samma som D5b)

Fotografi 200503:14-16 och video (Mini-DV) 200503:24

Dendroprov 7a spant

Dendroprov 7b spant (samma som D7b)

Fotografi 200503:17-18 och video (Mini-DV) 200503:24

Dendroprov 8 spant

Fotografi 200503:18-21 och video (Mini-DV) 200503:24

MA
Bildförteckning SMM 200503:1-23
Fotograf. Stefan Wessman

Bildnummer	Typ	Motiv
200503		
:1	Svartvit	Dendroprov 1, bordplanka. Översiktsbild
:2	Svartvit	Dendroprov 1, bordplanka. Närbild av provtagningsställe D1a
:3	Svartvit	Dendroprov 1, bordplanka. Närbild av provtagningsställe D1b
:4	Svartvit	Dendroprov 2, bordplanka. Översiktsbild.
:5	Svartvit	Dendroprov 2, bordplanka. Närbild av provtagningsställe D2 samt plankskarv
:6	Svartvit	Dendroprov 2, bordplanka. Närbild av provtagningsställe D2 samt rombformade naglar.
:7	Svartvit	Dendroprov 3, bordplanka. Översiktsbild.
:8	Svartvit	Dendroprov 3, bordplanka. Närbild av provtagningsställe D3 samt plankskarv & rombformade naglar
:9	Svartvit	Dendroprov 4, bordplanka. Översiktsbild (obs, stället för prov D4b ej utmärkt men togs från ändan närmast kameran, jmfr. närbild av D4b 9.
:10	Svartvit	Dendroprov 4, bordplanka. Närbild av provtagningsställe D4a.
:11	Svartvit	Dendroprov 4, bordplanka. Närbild av provtagningsställe D4b.
:12	Svartvit	Dendroprov 5, spant. Översiktsbild
→:13	Svartvit	Dendroprov 5, spant. Närbild av provtagningsställe D5a och D5b.
:14	Svartvit	Dendroprov 6, spant. Översiktsbild
:15	Svartvit	Dendroprov 6, spant. Närbild av provtagningsställe D6a
:16	Svartvit	Dendroprov 6, spant. Närbild av provtagningsställe D6b
:17	Svartvit	Dendroprov 7, spant. Översiktsbild
:18	Svartvit	Dendroprov 7, spant. Närbild av provtagningsställe D7a & D7b

:19	Svartvit	Dendroprov 8, spant. Översiktsbild
:20	Svartvit	Dendroprov 8, spant. Närbild av provtagningsställe D8
:21	Svartvit	Dendroprov 8, spant. Närbild av provtagningsställe D8
:22	Svartvit	Arbetsmästare Pekka Paanasalo videodokumenterar skepptimren innan dendroproverna sågas.
:23	Svartvit	Arbetsmästare Pekka Paanasalo videodokumenterar skepptimren innan dendroproverna sågas

---

Videoluettelo

D.num MA200503:24

Porvoo

Luetteloinut: Mari Salminen

Meriarkeologia Svartså

MiniDV-nauha Meriarkeologian yksikön dendronäytteiden otosta ns. Svartsån hyllystä, jonka rakenneosia on säilytetty Kai Karlssonin ulkovarastossa. Kuvattu ulkona, rakenneosat on kuvattu vanerista tehdyn tason päällä. Nauhalla näkyy Stefan Wessman ottamassa still-kuvia.

Kuvaaja / Operaattori Pekka Paanasalo

Kuvaus pvm. 19.3.2005

Aika	Sijainti	Kohde
00:00:00		Dendronäyte D1:n sahauskohta. Laudan pituus ei näy kuvauksessa (noin 3 m), se on noin 20 cm leveä ja siinä näkyy puutappeja sekä reunoilla naulanreikiä. Tummanruskeassa laudassa näkyy myös kuivumisesta syntyneitä pitkittäis- ja poikittaishalkeamia. Laudan reunasta on lohjennut pala pois.
00:00:24		D1 a:n sahauskohta noin 48 cm kohdalla.
00:00:56		D1 b:n sahauskohta noin 2 m kohdalla.
00:01:01		Kuvaus katkeaa.
00:01:02		Mittanauha laudan päässä, mitan 0-piste on noin 3 cm laudan päällä. Lauta on noin 25 cm leveä. Tummassa laudassa näkyy naulanreikiä. Laudassa on myös kuivumisesta johtuvia pitkittäis- ja poikittaishalkeamia, halkeamia näyttäisi olevan vähemmän kuin ensimmäiseksi kuvatussa laudassa.
00:01:13		D2:n sahauskohta noin 37 cm kohdalla.
00:01:26		Mittanauhalukema laudan toisessa päässä on noin 202 cm.
00:01:50		Kuvaus katkeaa.
00:01:51		Kolmas lauta on halki hiukan yli puoleenväliin asti. Mittanauhan nollapiste on noin 6 cm laudan päällä. Tummassa laudassa näkyy naulanreikiä.
00:02:07		D3:n sahauskohta on noin 39 cm kohdalla. Lauta on noin 25 cm leveä.
00:02:26		Mittanauhalukema laudan toisessa päässä on noin 257 cm.
00:02:34		Kuvaus katkeaa.
00:02:35		Rivissä rakenneosia, mm. kaaria, polvia.
00:02:42		Kuvaus katkeaa.
00:02:43		Neljäs lauta. Mittanauhan 0-piste on noin 3 cm laudan päällä. Tummahkossa laudassa on pitkittäis- ja poikittaishalkeamia enemmän kuin kolmessa aikaisemmassa laudassa. Naulanreikiä on keskellä lauta.
00:02:52		D4:n sahauskohta noin 95 cm kohdalla. Lauta on noin 25 cm leveä.
00:03:23		Mittanauhalukema laudan toisessa päässä on noin 312 cm.
00:03:25		Kuvaus katkeaa.
00:03:26		Paksu kaari, jossa näkyy puutappeja. D5 b ja a. Kaari on noin 1 m pitkä.
00:03:42		Kuvaus katkeaa.
00:03:43		Toinen paksu kaari, jossa näkyy myös puutappeja. Kaari on yli 1 m pitkä. Paljon kuivumisesta syntyneitä pitkittäis- ja poikittaishalkeamia.

00:03:46 D6 a ja b.

00:04:05 Kuvaus katkeaa.

00:04:06 Stefan Wessman ottaa kuvia kolmannelta paksusta kaaresta. Taustalla lisää rakenneosia ja ulkovarasto.

00:04:16 Kuvaus katkeaa.

00:04:17 Kolmas paksu kaari, jossa puutappeja ja kaksi reikää. D7 b ja D7 a. Kaari on yli 1 m pitkä. Poikittais- ja pitkittäishalkeamia sekä ruostetahroja. Kaareissa on dymonauhamerkki "sv -2".

00:05:41 Kuvaus loppuu.